

PEDAGOGIKA

Téma podle sylabu:

Obsah vzdělávání

2. část (ze 3)

Obsah:

Téma IV: Obsah vzdělávání

4.7 Formy, v nichž se realizuje obsah vzdělávání – pokračování

- Rámcové vzdělávací programy
- Rámcový vzdělávací program pro gymnázia
- Rámcové vzdělávací programy pro odborné vzdělávání
- Školní vzdělávací programy
- Obsah vzdělávání na realizační úrovni: výuková média

Obsah vzdělávání na projektové úrovni: Rámcové vzdělávací programy

Rámcové vzdělávací programy (RVP) jsou prvním stupněm vymezení školního kurikula. Svým principem vytvářejí prostor mimo jiné pro širokou pedagogickou autonomii škol a učitelů, variantnost vzdělávací nabídky škol a individualizaci vzdělávání.

Rámcové programy jsou standardně tvořeny těmito částmi:

- *Vymezení Rámcového vzdělávacího programu:* zařazení do systému kurikulárních dokumentů ČR, principy RVP, tendence ve vzdělávání daného stupně
- *Charakteristika vzdělávání:* organizace vzdělávání, povinnosti docházky, podmínky přijetí ke vzdělávání, způsob a podmínky ukončování vzdělávání a získání dokladu o dosaženém stupni vzdělání, atd.
- *Pojetí a cíle vzdělávání*
- *Klíčové kompetence*
- *Vzdělávací oblasti*
- *Průřezová témata*
- *Rámcový učební plán*
- *Zásady pro tvorbu školního vzdělávacího programu*
- *Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami* (žáků se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním nebo žáků z odlišného kulturního a sociálně znevýhodňujícího prostředí)
- *Vzdělávání mimořádně nadaných žáků*
- *Podmínky pro vzdělávání:* materiální, personální, hygienické, organizační, atd.
- *Slovníček použitých výrazů*

Základní části RVP: Klíčové kompetence

Klíčové kompetence jsou v RVP vymezeny jako **soubor vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot, které jsou důležité pro osobní rozvoj jedince, jeho aktivní zapojení do společnosti a budoucí uplatnění v životě.**

Klíčové kompetence v RVP jsou zpracovány jednotlivě, ale v praxi se navzájem prolínají a doplňují.

RVP definuje jednotlivé kompetence, určuje, v jakém rozsahu je žák má na výstupu ovládat. Úroveň klíčových kompetencí popsaná v RVP představuje žádoucí stav, ke kterému se mají všichni žáci na základě svých individuálních předpokladů postupně přibližovat. Vzhledem k tomu, že schopnosti žáků a jejich osobní dispozice jsou velmi různé, učitelé by měli poměřovat dosaženou úroveň kompetencí osobním pokrokem každého žáka a jeho individuálními možnostmi.

Klíčové kompetence v RVP pro daný stupeň vzdělávání navazují na klíčové kompetence v RVP pro stupeň předchozí. Rozvíjení klíčových kompetencí by se mělo stát u každého jedince celoživotním procesem.

Základní části RVP: Vzdělávací oblasti

Vzdělávací obsah v RVP je vymezený ve vzdělávacích oblastech. Každá vzdělávací oblast je rozpracovaná ve dvou rovinách: vymezením **učiva** a **očekávaných výstupů u žáků**.

- **Očekávané výstupy:** vyjadřují, jaké úrovně osvojení učiva mají žáci na konci vzdělávání na daném stupni dosáhnout, tzn. jakými žádoucími vědomostmi, dovednostmi, postoji a hodnotami mají disponovat. Vypovídají nejen o znalostech, ale hlavně o schopnostech a dovednostech využívat osvojené znalosti při komplexnějších myšlenkových procesech a v praktických činnostech. Představují výsledky vzdělávání, které jsou využitelné v životě a v dalším studiu a ověřitelné vhodnými evaluačními nástroji. Očekávané výstupy formulované v RVP jsou závazné pro tvorbu školního vzdělávacího programu.
- **Učivo:** Stejně jako očekávané výstupy je i učivo vymezené v RVP pro školní vzdělávací program závazné a je chápáno jako prostředek k dosažení stanovených očekávaných výstupů.
- Celý vzdělávací obsah v RVP je závazný pro všechny žáky.
- Předpokládá se, že další nebo náročnější očekávané výstupy a širší rozsah učiva si stanoví škola sama ve svém školním vzdělávacím programu (například vzhledem ke své profilaci nebo ke specifickým místním podmínkám).
- Vzdělávací obsah je členěn do **tematických okruhů, tematických celků, popřípadě témat**, jejich členění a řazení však nemusí být ve školním vzdělávacím programu respektováno.

Základní části RVP: Průřezová témata

Jedná se o témata, která jsou v současnosti **vnímána jako aktuální**.

Průřezová témata vymezená v RVP jsou povinná; jejich rozsah a způsob realizace stanovuje školní vzdělávací program.

Průřezová témata lze realizovat jako součást vzdělávacího obsahu vyučovacích předmětů, je možné jim věnovat samostatné projekty, semináře, kurzy, besedy apod., případně je lze realizovat jako samostatný vyučovací předmět. Uvedené formy lze libovolně kombinovat.

Účinnost výchovného působení průřezových témat je podporována také vytvořením odpovídajícího klimatu třídy i celé školy a kromě toho i využíváním dalších vhodných příležitostí (např. divadelní a filmová představení, televizní a rozhlasové pořady, výstavy, přednášky, besedy, výukové programy), se kterými se žáci setkají mimo školu.

„Průřezová témata rozvíjejí osobnostní, sociální a morální vlastnosti a potřeby žáků, zdůrazňují multikulturní, demokratický, globální a proevropský aspekt výchovy a vzdělávání. Poskytují žákům základní úroveň mediální gramotnosti a vedou je k pochopení důležitosti odpovědného environmentálního jednání. Rozšiřují dále poznání žáků, umožňují jim získat komplexní pohled na danou problematiku a současně u nich formují postoje a hodnotový systém. Obohacují tak jejich osobnost a pozitivně tím ovlivňují atmosféru a sociální vztahy ve škole. Procházejí napříč vzdělávacími oblastmi, mnohostranně propojují vzdělávací obsahy různých oborů a jsou zároveň součástí žákovy běžné životní zkušenosti, která vzniká při kontaktu s prostředím, jež žáka obklopuje.“ (<http://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=3951>, 10.3.2015)

Základní části RVP: Rámcový učební plán

Rámcový učební plán stanovuje **minimální časové dotace** pro jednotlivé vzdělávací oblasti. Dává pouze základní parametry organizace vzdělávání; tím vytváří prostor pro variabilnost řešení učebních plánů školních vzdělávacích programů. Škola tak může do jisté míry rozhodnout o počtu vyučovacích předmětů, o jejich názvu a obsahové skladbě, o časové dotaci pro jednotlivé předměty i o formě zpracování a následné realizaci vzdělávacího obsahu. Různé využití disponibilní časové dotace (dotace nad rámec povinné minimální) a propojování vzdělávacího obsahu, včetně využití průřezových témat, umožňuje školám účinně uskutečňovat vlastní vzdělávací záměry, podporovat a pružně reagovat na potřeby i zájmy žáků.

S variantností učebního plánu úzce souvisí i podpora individualizace vzdělávání, která je dána především možností volby ze širší nabídky volitelných vzdělávacích obsahů.

Rámcový učební plán umožňuje integraci vzdělávacího obsahu; kromě vyučovacích předmětů založených na tradičním oborovém pojetí umožňuje vznik integrovaných předmětů (propojováním obsahů celých vzdělávacích oborů, integrací vzdělávacího obsahu jednoho vzdělávacího oboru s částmi vzdělávacího obsahu jiného oboru či integrací části vzdělávacích obsahů dvou nebo několika vzdělávacích oborů).

Integrativním prvkem jsou i průřezová témata, kolem nichž lze stavět vzdělávací obsahy z jiného pohledu než dosud.

Rámcový vzdělávací program pro gymnázia

Rámcový vzdělávací program pro gymnázia (RVP G) je určen pro tvorbu školních vzdělávacích programů na čtyřletých gymnáziích a vyšším stupni víceletých gymnázií. Obsahuje následující základní části:

Cíle gymnaziálního vzdělávání:

- vybavit žáky **klíčovými kompetencemi** na úrovni, kterou předpokládá RVP G;
- vybavit žáky širokým **vzdělanostním základem** na úrovni, kterou popisuje RVP G;
- připravit žáky k **celoživotnímu učení, profesnímu, občanskému i osobnímu uplatnění**.

Klíčové kompetence (podrobná charakteristika klíčových kompetencí je uvedena v tématu Cíle vzdělávání):

- kompetence k **učení**,
- kompetence k **řešení problémů**,
- kompetence **komunikativní**,
- kompetence **sociální a personální**,
- kompetence **občanské**,
- kompetence k **podnikavosti**.

Vzdělávací oblasti (jednotlivé vzdělávací oblasti jsou tvořeny jedním vzdělávacím oborem nebo více obsahově blízkými vzdělávacími obory):

- **Jazyk a jazyková komunikace** (Vzdělávací obory: Český jazyk a literatura, Cizí jazyk, Další cizí jazyk);
- **Matematika a její aplikace** (Vzdělávací obor: Matematika a její aplikace);
- **Člověk a příroda** (Vzdělávací obory: Fyzika, Chemie, Biologie, Geografie, Geologie);
- **Člověk a společnost** (Vzdělávací obory: Občanský a společenskovední základ, Dějepis; Geografie);
- **Člověk a svět práce** (Vzdělávací obor: Člověk a svět práce);
- **Umění a kultura** (Hudební obor, Výtvarný obor);
- **Člověk a zdraví** (Vzdělávací obory: Výchova ke zdraví, Tělesná výchova);
- **Informatika a informační a komunikační technologie** (Vzdělávací obor: Informatika a informační a komunikační technologie).

Příklad zpracování vzdělávací oblasti v RVP G

Matematika a její aplikace

Charakteristika vzdělávací oblasti

Výuka matematiky na gymnáziu rozvíjí a prohlubuje pochopení kvantitativních a prostorových vztahů reálného světa, utváří kvantitativní gramotnost žáků a schopnost geometrického vhledu. Ovládnutí požadovaného matematického aparátu, elementy matematického myšlení, vytváření hypotéz a deduktivní úvahy jsou prostředkem pro nové hlubší poznání a předpokladem dalšího studia. Osvojené matematické pojmy, vztahy a procesy pěstují myšlenkovou ukázněnost, napomáhají žákům k prožitku celistvosti.

Matematické vzdělávání napomáhá rozvoji abstraktního a analytického myšlení, rozvíjí logické usuzování, učí srozumitelné a věcné argumentaci s cílem najít spíše objektivní pravdu než uhájit vlastní názor. Těžiště výuky spočívá v osvojení schopnosti formulace problému a strategie jeho řešení, v aktivním ovládnutí matematických nástrojů a dovedností, v pěstování schopnosti aplikace. Matematika přispívá k tomu, aby žáci byli schopni hodnotit správnost postupu při odvozování tvrzení a odhalovat klamné závěry. Během studia žáci objevují, že matematika nachází uplatnění v mnoha oborech lidské činnosti (např. v ekonomii, technice, ale i ve společenských vědách), že je ovlivňována vnějšími podněty (například z oblasti přírodních věd) a že moderní technologie jsou užitečným pomocníkem matematiky. Žáci poznávají, že matematika je součástí naší kultury a je výsledkem složitého multikulturního historického vývoje spojeného s mnoha významnými osobnostmi lidských dějin.

Cílové zaměření vzdělávací oblasti

Vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k: osvojování základních matematických pojmů a vztahů postupnou abstrakcí a zobecňováním na základě poznávání jejich charakteristických vlastností; určování, zařazování a využívání pojmů, k analýze a zobecňování jejich vlastností; vytváření zásoby matematických pojmů, vztahů, algoritmů a metod řešení úloh a k využívání osvojeného matematického aparátu; analyzování problému a vytváření plánu řešení, k volbě správného postupu při řešení úloh a problémů, k vyhodnocování správnosti výsledku vzhledem k zadaným podmínkám; práci s matematickými modely, k vědomí, že k výsledku lze dospět různými způsoby; rozvoji logického myšlení a úsudku, vytváření hypotéz na základě zkušenosti nebo pokusu, k jejich ověřování nebo vyvrácení pomocí protipříkladů; pochopení vzájemných vztahů a vazeb mezi okruhy učiva a k aplikaci matematických poznatků v dalších vzdělávacích oblastech; přesnému vyjadřování a zdokonalování grafického projevu, k porozumění matematickým termínům, symbolice a matematickému textu; zdůvodňování matematických postupů, k obhajobě vlastního postupu; rozvíjení dovednosti pracovat s různými reprezentacemi; užívání kalkulátoru a moderních technologií k efektivnímu řešení úloh a k prezentaci výsledků; rozvíjení zkušeností s matematickým modelováním (k činnostem, kterými se učí poznávat a nalézat situace, v nichž se může orientovat prostřednictvím matematického popisu), k vyhodnocování matematických modelů, k poznávání mezi jejich použitím, k vědomí, že realita je složitější než její matematický model, že daný model může být vhodný pro více situací a jedna situace může být vyjádřena různými modely); rozvíjení geometrického vidění a prostorové představivosti; pochopení matematiky jako součásti kulturního dědictví a nezaměnitelného způsobu uchopování světa.

Příklad zpracování vzdělávací oblasti v RVP G – pokrač.

Vzdělávací obsah

ARGUMENTACE A OVĚŘOVÁNÍ

- Očekávané výstupy : žák
  - čte a zapisuje tvrzení v symbolickém jazyce matematiky
  - užívá správně logické spojky a kvantifikátory
  - rozliší definici a větu, rozliší předpoklad a závěr věty
  - rozliší správný a nesprávný úsudek
  - vytváří hypotézy, zdůvodňuje jejich pravdivost a nepravdivost,
  - vyvrací nesprávná tvrzení zdůvodňuje svůj postup a ověřuje správnost řešení problému
- Učivo
  - základní poznatky z matematiky – výrok, definice, věta, důkaz
  - množiny – inkluze a rovnost množin, operace s množinami
  - výroková logika

Podobně jsou rozepsány – ve formě očekávaných výstupů a učiva – další témata:

- ČÍSLO A PROMĚNNÁ
- PRÁCE S DATY, KOMBINATORIKA, PRAVDĚPODOBNOST
- ZÁVISLOSTI A FUNKČNÍ VZTAHY
- GEOMETRIE

Rámcový učební plán v RVP G

Minimální týdenní časová dotace v jednotlivých ročnících je 27, maximální 35 hodin (v souladu se školským zákonem). Celková povinná časová dotace v 1.–4. ročníku je 132 hodin na žáka. Tato časová dotace je garantována státem. Škola může stanovit maximální časovou dotaci až do výše 140 hodin, časová dotace nad rámec povinné časové dotace není hrazena státem.

Vysvětlivky k následující tabulce:

- **P** - *vzdělávací obsah oborů dané vzdělávací oblasti musí být zařazen v příslušném ročníku (ročnících)*
- **V** - *zařazení vzdělávacího obsahu oborů dané vzdělávací oblasti do ročníku/ů stanovuje ŠVP - vzdělávací obsah vzdělávací oblasti (oboru) vymezený v RVP G musí být v průběhu vyznačeného období do ŠVP zařazen; ŠVP stanovuje, v jakém ročníku (ročnících) a jakým způsobem se vzdělávací obsah realizuje*
- **X** - *časovou dotaci stanovuje ŠVP*

RVP G: Rámcový učební plán

Vzdělávací oblasti Vzdělávací obory	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník	Minimální časová dotace za 4 roky
Jazyk a jazyková komunikace Český jazyk a literatura	P	P	P	P	12
Cizí jazyk	P	P	P	P	12
Další cizí jazyk	P	P	P	P	12
Matematika a její aplikace	P	P	P	V	10
Člověk a příroda Fyzika Chemie Biologie Geografie Geologie	P	P	V	V	36
Člověk a společnost Občanský a společenskovední základ Dějepis <i>Geografie⁴</i>	P	P	V	V	
Člověk a svět práce	←—————→				X
Umění a kultura Hudební obor Výtvarný obor	P	P	V	V	4
Člověk a zdraví Tělesná výchova Výchova ke zdraví	P	P	P	P	8
	←—————→				X
Informatika a informační a komunikační technologie	V	V	V	V	4
Volitelné vzdělávací aktivity	V	V	P	P	8
Průřezová témata	←—————→				X
Disponibilní časová dotace					26
Celková povinná časová dotace					132

RVP G: Průřezová témata

Průřezová témata procházejí jako důležitý formativní prvek celým vzděláváním, proto vzdělávání na gymnáziu v tomto smyslu navazuje na průřezová témata v základním vzdělávání, kde se s nimi žáci setkávají poprvé.

Do vzdělávání ve čtyřletých gymnáziích a na vyšším stupni víceletých gymnázií jsou zařazena tato průřezová témata:

- **Osobnostní a sociální výchova**
- **Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech**
- **Multikulturní výchova**
- **Environmentální výchova**
- **Mediální výchova**

Obsah průřezových témat doporučený pro vzdělávání na gymnáziu je rozpracován do **tematických okruhů, které obsahují nabídku témat (činností, námětů). Všechny tematické okruhy jsou povinné (škola musí zařadit do svého ŠVP všechny tematické okruhy)**, hloubka, rozsah (výběr témat) a formy jejich realizace jsou zcela v kompetenci školy a konkretizují se v ŠVP.

RVP G: Příklad rozpracování průřezového tématu

Environmentální výchova

Charakteristika průřezového tématu

- V době, kdy jsme svědky rychlého zhoršování stavu globálních životodárných systémů z hlediska podmínek udržitelného rozvoje, stala se environmentální výchova důležitým tématem. Problémy, jež z větší části způsobil člověk (úbytek stratosférického ozónu, znečištění životního prostředí, nastupující změna klimatu, vyčerpání přírodních zdrojů, destrukce přírodních ekosystémů, rychle rostoucí lidská populace, vznik nových epidemií a onemocnění), vyžadují k řešení a prevenci „environmentálně“ vzdělaného občana. Environmentální výchova představuje nezastupitelný významný předpoklad udržitelného rozvoje, jež patří i mezi prvořadé zájmy Evropské unie. Základním předpokladem nastoupení cesty k udržitelnému rozvoji je zvýšení ekologického vědomí lidí a jejich odborná připravenost na kvalitativně nové přístupy v celé technicko-ekonomické a sociální oblasti. Z těchto důvodů se stává environmentální výchova průřezovým tématem vzdělávání na gymnáziu a jedním ze základních pilířů vzdělávání pro udržitelný rozvoj. Environmentální problémy, jež se v reálném světě vyskytují, se jen málokdy dají vysvětlit pouze v kontextu poznatků jedné disciplíny. Základ pro toto průřezové téma je tedy v celé řadě vzdělávacích oborů, a to jak přírodovědných – Biologie, Chemie, Fyzika, Geografie a Geologie, tak v oborech společenských – Občanský a společenskovední základ, Dějepis, Člověk a svět práce, Výchova ke zdraví. V pojetí environmentální výuky je tedy nutný posun od tradiční oborové výuky k výuce oborově integrované. Dochází k propojování poznatků a zkušeností z různých oborů a tyto zkušenosti a poznatky jsou potom využívány pro konkrétní řešení environmentálních problémů v praxi (Proč mám třídít odpad? Jak budu vytápět svůj dům a proč? apod.). Také proto není obsah průřezového tématu zpracován tradičně – pouhým výčtem učiva, ale v podobě problémových otázek, přičemž každá otázka v sobě zahrnuje řadu dílčích problémů. Důležitým aspektem je nejen vlastní obsah výuky, ale i používané prostředky a působení prostředí. Významnou součástí realizace průřezového tématu může proto být např. ekologizace provozu a prostředí školy, zaměření na řešení problémů v obci a okolí a na spolupráci s různými partnery mimo školu.

Přínos průřezového tématu k rozvoji osobnosti žáka

- V oblasti postojů a hodnot má průřezové téma žákovi pomoci: uvědomovat si specifické postavení člověka v přírodním systému a jeho odpovědnost za další vývoj na planetě; projevovat pokoru, úctu k hodnotám, které neumí vytvořit člověk, oceňovat hodnotu přírody, vnímat a být schopen hodnotit různé postoje k postavení člověka v přírodě a k chování člověka vůči přírodě; pochopit, že člověk z hlediska své existence potřebuje využívat přírodní zdroje ve svůj prospěch, ale vždy tak, aby nedošlo k nevratnému poškození životního prostředí; uvědomit si, že k ochraně přírody může napomoci každý jedinec svým ekologicky zodpovědným přístupem k běžným denním činnostem; vnímat místo, ve kterém žije, a změny, které v něm probíhají, a cítit zodpovědnost za jeho další vývoj, a to nejen z hlediska životního prostředí. V oblasti vědomostí, dovedností a schopností má průřezové téma žákovi pomoci: poznat složitou propojenost přírodních systémů a pochopit, že narušení jedné složky systému může vést ke zhroucení celého systému; znát z vlastní zkušenosti přírodní a kulturní hodnoty ve svém okolí, uvažovat o nich v souvislostech a chápat příčiny a následky jejich poškození; hledat příčiny neuspokojivého stavu životního prostředí v minulosti i současnosti a hledat možnosti dalšího vývoje; pochopit velkou provázanost faktorů ekologických s faktory ekonomickými a sociálními a být schopen vybrat optimální řešení v reálných situacích; nahlížet různé aspekty ekologických problémů, vytvářet si vlastní názor a postoj k nim; uvědomit si vliv znečištěného prostředí na lidské zdraví; dozvídat se, jaké možnosti mám jako občan při ochraně životního prostředí, a umět je využívat; získat praktické dovednosti a návyky pro běžné denní činnosti napomáhající ke zlepšení životního prostředí; propojit poznatky a dovednosti z jednotlivých vzdělávacích oblastí a využívat je při řešení environmentální problematiky.

RVP G: Příklad rozpracování průřezového tématu – pokrač.

Tematické okruhy průřezového tématu

- PROBLEMATIKA VZTAHŮ ORGANISMŮ A PROSTŘEDÍ

Jak ovlivňuje prostředí organismy, které v něm žijí, a které abiotické/biotické vlivy na organismus působí

Jak lze charakterizovat populace, jejich vlastnosti a vzájemné vztahy

Jak probíhá tok energie a látek v biosféře a v ekosystému

- ČLOVĚK A ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Jak ovlivňuje člověk životní prostředí od počátku své existence po současnost a jaké je srovnání těchto forem ovlivňování z hlediska udržitelnosti

Čím jsou významné organismy pro člověka, jaké jsou příčiny vzniku a zániku některých rostlinných a živočišných druhů a jaké jsou formy jejich ochrany

Jaké zdroje energie a suroviny člověk na Zemi využívá a jaké klady a zápory se s jejich využíváním a získáváním pojí

Jakým způsobem člověk využívá vodu, jaké jsou nejčastější příčiny jejího znečištění, čím je způsoben nedostatek pitné vody a jaký má dopad na společnost

K čemu člověk využívá půdu a jaké důsledky z toho pro životní prostředí vyplývají

Jaké jsou příčiny rychlého růstu lidské populace a jaký vliv má tento růst na životní prostředí

Které vlivy prostředí ohrožují zdraví člověka

Jaké jsou příčiny a důsledky globálních ekologických problémů a jaký postoj k tomu zaujímají zainteresované skupiny

Jaké jsou nástroje a možnosti řešení globálních ekologických problémů (např. legislativní, dobrovolné/ občanské, institucionální, technologické) a jaké jsou možnosti zapojení jednotlivce do jejich řešení

Které základní principy se pojí s myšlenkou udržitelného rozvoje

Jaké jsou prognózy globálního rozvoje světa na podkladě současného environmentálního jednání lidstva

- ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ REGIONU A ČESKÉ REPUBLIKY

S kterými problémy z hlediska životního prostředí se ČR a region nejvíce potýká

Jaká je historie a současný stav ochrany přírody a krajiny v ČR

Které z institucí v ČR se zabývají problematikou životního prostředí

Jaká jsou nejvýznamnější legislativní opatření v oblasti životního prostředí a jak tato opatření ovlivňuje Evropská unie

RVP pro odborné vzdělávání

Rámcové vzdělávací programy jsou zpracovány pro každý obor, uvedený v Nařízení vlády o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání. Celkový počet RVP pro odborné vzdělávání je 275 (zařazených do 31 skupin oborů).

Seznam těchto skupin oborů a přehled kategorií dosaženého vzdělání jsou uvedeny na následujících dvou stránkách.

Skupiny oborů vzdělání:

16 Ekologie a ochrana životního prostředí

18 Informatické obory

21 Hornictví a hornická geologie, hutnictví a slévárenství

23 Strojírenství a strojírenská výroba

26 Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika

28 Technická chemie a chemie silikátů

29 Potravinářství a potravinářská chemie

31 Textilní výroba a oděvnictví

32 Kožedělná a obuvnická výroba a zpracování plastů

33 Zpracování dřeva a výroba hudebních nástrojů

34 Polygrafie, zpracování papíru, filmu a fotografie

36 Stavebnictví, geodézie a kartografie

37 Doprava a spoje

39 Speciální a interdisciplinární obory

41 Zemědělství a lesnictví

43 Veterinářství a veterinární prevence

53 Zdravotnictví

61 Filozofie, teologie

63 Ekonomika a administrativa

64 Podnikání v oborech, odvětví

65 Gastronomie, hotelnictví a turismus

66 Obchod

68 Právo, právní a veřejnosprávní činnost

69 Osobní a provozní služby

72 Publicistika, knihovnictví a informatika

74 Tělesná kultura, tělovýchova a sport

75 Pedagogika, učitelství a sociální péče

78 Obecně odborná příprava

79 Obecná příprava

82 Umění a užité umění

91 Teorie vojenského umění

Přehled kategorií dosaženého vzdělání:

- B, C Obory vzdělání poskytující základní vzdělání s výjimkou oborů vzdělání 78-62-C/01 Praktická škola jednoletá a 78-62-C/02 Praktická škola dvouletá, které poskytují střední vzdělání
- J Obory vzdělání poskytující střední vzdělání (bez výučního listu a maturitní zkoušky)
- E Dvouleté a tříleté obory vzdělání poskytující střední vzdělání s výučním listem (určené hlavně pro žáky se zdravotním postižením nebo zdravotním znevýhodněním; jsou koncipovány s nižšími nároky v oblasti všeobecného i obecně odborného vzdělání; absolventi jsou připraveni pro výkon jednoduchých prací v rámci dělnických povolání)
- H Obory vzdělání poskytující střední vzdělání s výučním listem
- L Obory vzdělání poskytující střední vzdělání s maturitní zkouškou; v případě, že pořadové číslo začíná číslicemi 0 až 4, jedná se o obory vzdělání poskytující střední vzdělání s maturitní zkouškou, u kterých je součástí vzdělávání i odborný výcvik; v případě, že pořadové číslo začíná číslicí 5, jedná se o obory vzdělání nástavbového studia poskytující střední vzdělání s maturitní zkouškou
- K, M Obory vzdělání poskytující střední vzdělání s maturitní zkouškou
- N Obory vzdělání poskytující vyšší odborné vzdělání
- P Obory vzdělání poskytující vyšší odborné vzdělání v konzervatoři

Koncepce RVP pro střední odborné vzdělávání

Struktura RVP pro odborné vzdělávání (RVP OV) je obdobná jako struktura RVP pro gymnaziální vzdělávání; uvnitř těchto částí však nalezneme podstatné odlišnosti.

Struktura RVP OV:

- Charakteristika RVP OV (jejich funkce a pojetí; vymezení pojmů)
- **Cíle středního odborného vzdělávání**
- **Kompetence absolventa (klíčové, odborné)**
- Uplatnění absolventa
- Organizace vzdělávání
- **Kurikulární rámce pro jednotlivé oblasti vzdělávání**
- **Rámcové rozvržení obsahu vzdělávání**
- **Průřezová témata**
- Zásady tvorby školního vzdělávacího programu
- Základní podmínky pro uskutečňování vzdělávacího programu
- Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a dospělých (vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků mimořádně nadaných; specifika vzdělávání dospělých)

V dalším se podrobněji podíváme především na ty části, které charakterizují a vymezují obsah vzdělávání.

Charakteristika RVP OV

RVP jsou zpracovány pro obory vzdělání zařazené v soustavě oborů vzdělání. Pro každý obor vzdělání existuje jeden RVP.

Pojetí vzdělávání v RVP OV se opírá se o evropskou strategii celoživotního vzdělávání a cíle vzdělávání pro 21. století formulované komisí UNESCO (tzv. Delorovy cíle): **učit se poznávat, učit se učit, učit se být, učit se žít s ostatními.**

Požadavky na odborné vzdělávání a způsobilosti (kompetence) absolventů **vycházejí z požadavků trhu práce popsaných v profesních profilech a kvalifikačních standardech**, na jejichž zpracování se podíleli také vybraní představitelé zaměstnavatelů. Na rozdíl od dosavadních učebních dokumentů, které vymezují obecné cíle vzdělávání a zejména učivo (obsah vzdělání), které se mají žáci naučit, **RVP stanovují především výsledky (výstupy) vzdělávání** – co má žák umět a být schopen na určité úrovni odpovídající jeho předpokladům prokázat. Učivo není cílem vzdělávání, ale prostředkem k dosažení požadovaných výstupů.

RVP jsou zpracovány tak, aby **zajišťovaly srovnatelnou úroveň odborného vzdělávání a přípravy všech absolventů a aby zároveň umožňovaly škole reagovat na potřeby trhu práce v regionu**, popřípadě prohloubit vzdělávání směrem k určitým skupinám odborných činností. Obsah vzdělávání je v RVP OV koncipován **nadpředmětově** podle vzdělávacích oblastí; usiluje se o **funkční propojení teorie a nácviku dovedností (praxe).**

RVP OV kladou **důraz na význam všeobecného vzdělání pro rozvoj žáků a pro porozumění současným jevům ve společnosti i rychlému vývoji vědy a techniky, na jeho průpravnou funkci pro odborné vzdělávání a celoživotní vzdělávání (učení).** Všeobecné vzdělávání navazuje na RVP ZV. Je zaměřeno na rozvoj komunikativních kompetencí v českém jazyce, čtenářské a funkční gramotnosti, na matematické vzdělávání a finanční gramotnost, na rozvoj vědomostí, dovedností a postojů důležitých pro osobní a občanský život. Všeobecné vzdělávání je v RVP vymezeno jednotně pro všechny obory formou vzdělávacích oblastí. Avšak v některých oborech vzdělání je vybrané učivo všeobecně vzdělávacího charakteru, které je důležité pro odborné vzdělávání, součástí odborného obsahu. RVP OV stanovují i tzv. **průřezová témata** (Občan v demokratické společnosti, Člověk a životní prostředí, Informační a komunikační technologie), která plní zejména výchovnou a motivační funkci. Škola je může realizovat nejen ve výuce, ale také jinými aktivitami.

Cíle středního odborného vzdělávání

Cíle vzdělávání jsou v RVP OV vyjádřeny na třech úrovních: jako obecné cíle středního vzdělávání (Delorsovy cíle), jako kompetence absolventa oboru vzdělání a jako výukové cíle (výsledky vzdělávání) jednotlivých vzdělávacích oblastí (kurikulárních rámců). Jako teoretické východisko pro koncipování struktury cílů středního vzdělávání byl použit koncept čtyř cílů vzdělávání pro 21. století*):

a) **Učit se poznávat, tj. osvojit si nástroje pochopení světa a rozvinout dovednosti potřebné k učení** se, prohloubit si v návaznosti na základní vzdělání poznatky o světě a dále je rozšiřovat. Vzdělávání směřuje k:

- rozvoji základních myšlenkových operací žáků, jejich paměti a schopnosti koncentrace;
- osvojení obecných principů a strategií řešení problémů (praktických i teoretických), stejně jako dovedností potřebných pro práci s informacemi;
- vytvoření – na základě osvojení podstatných faktů, pojmů a generalizací – takové struktury poznání žáků v jednotlivých oblastech středoškolského odborného vzdělávání, na jejímž základě lépe porozumí světu, ve kterém žijí, a pochopí nezbytnost udržitelného rozvoje;
- prohloubení a rozšíření vědomostí žáků o světě, který je obklopuje;
- vytvoření předpokladů pro porozumění potřebným technickým a technologickým metodám, nástrojům a pracovním postupům ze základních oborů lidské činnosti a poznání (které tvoří obsah středoškolského vzdělávání) a k rozvíjení dovedností jejich aplikace;
- osvojení poznatků, pracovních postupů a nástrojů potřebných pro kvalifikovaný výkon povolání, popř. i pracovních činností, a pro uplatnění se na trhu práce;
- rozvoji dovednosti žáků učit se a být připraven celoživotně se vzdělávat.

*) *Učení je skryté bohatství. Zpráva mezinárodní komise UNESCO „Vzdělávání pro 21. století“.* Praha, Pedagogická fakulta UK, Ústav výzkumu a rozvoje školství 1997.

Cíle středního odborného vzdělávání – pokrač.

- b) Učit se pracovat a jednat, tj. naučit se tvořivě zasahovat do prostředí, které žáky obklopuje,** vyrovnávat se s různými situacemi a problémy, umět pracovat v týmech, být schopen vykonávat povolání a pracovní činnosti, pro které byl připravován.

Vzdělávání směřuje k:

- formování aktivního a tvořivého postoje žáků k problémům, k hledání různých variant řešení a ke zvažování správnosti uvažovaných řešení;
- adaptabilitě žáků na nové podmínky, k jejich schopnosti tvořivě do těchto podmínek zasahovat, tj. k flexibilitě a kreativitě žáků;
- rozvoji aktivního přístupu žáků k pracovnímu životu a profesní kariéře, včetně schopnosti přizpůsobovat se změnám na trhu práce;
- vytváření odpovědného přístupu žáků k plnění povinností a k respektování stanovených pravidel;
- tomu, aby žáci uměli správně odhadovat své možnosti a schopnosti, zvažovali a respektovali možnosti a schopnosti jiných lidí;
- rozvoji dovedností potřebných k jednání, diskusi, případnému kompromisu, k obhájení svého stanoviska i přijímání stanoviska jiných;
- tomu, aby chápali práci a pracovní činnosti jako příležitost k seberealizaci.

Cíle středního odborného vzdělávání – pokrač.

c) Učit se být, tj. porozumět vlastní rozvíjející se osobnosti a jejímu utváření v souladu s obecně přijímanými morálními hodnotami, samostatným úsudkem a osobní zodpovědností.

Vzdělávání směřuje k:

- rozvoji tělesných i duševních schopností a dovedností žáků;
- prohlubování dovedností potřebných k sebepoznání a sebehodnocení;
- utváření adekvátního sebevědomí žáků;
- utváření a kultivaci svobodného myšlení žáků, k rozvoji jejich úsudku a rozhodování;
- přijímání odpovědnosti žáků za vlastní myšlení, rozhodování, jednání, chování a cítění;
- kultivaci emočního prožívání žáků, včetně prožívání a vnímání estetického;
- k rozvoji kreativity a fantazie žáků;
- k rozvoji volných vlastností žáků;
- k rozvoji specifických schopností a nadání žáků.

Cíle středního odborného vzdělávání – pokrač.

d) Učit se žít společně, učit se žít s ostatními, tj. umět spolupracovat s ostatními, být schopen podílet se na životě společnosti a nalézt v ní své místo.

Vzdělávání směřuje k:

- tomu, aby žáci respektovali lidský život a jeho trvání jako vysokou hodnotu;
- vytváření úcty k živé i neživé přírodě, k ochraně a zlepšování životního prostředí a k chápání globálních problémů světa;
- prohlubování osobnostní, národnostní a občanské identity žáků, jejich připravenosti tuto identitu chránit, ale současně také respektovat identitu jiných lidí;
- tomu, aby se žáci ve vztahu k jiným lidem oprostili od předsudků, xenofobie, intolerance, rasismu, agresivního nacionalismu, etnické, náboženské a jiné nesnášenlivosti;
- utváření slušného a odpovědného chování žáků v souladu s morálními zásadami a pravidly společenského chování;
- tomu, aby žáci cítili potřebu se zapojit do občanského života a jednali v souladu se strategií udržitelného rozvoje;
- rozvoji komunikativních dovedností žáků a dovedností potřebných pro hodnotný partnerský život i pro život v širším (pracovním, rodinném, zájmovém aj.) kolektivu.

Kompetence absolventa

Kompetence tvoří druhou úroveň vymezení vzdělávacích cílů v RVP OV. Jsou chápány jako „ohraničené struktury schopností a znalostí a s nimi související dovednosti, postoje a hodnotové orientace, které jsou předpokladem pro výkon žáka – absolventa ve vymezené činnosti (vyjadřují jeho způsobilost nebo schopnost něco dělat, jednat určitým způsobem).“

Formálně se dělí na kompetence klíčové a odborné; ty však ve skutečnosti neexistují odděleně, prolínají se.

Klíčové kompetence (klíčové dovednosti): Soubor požadavků na vzdělání; zahrnují vědomosti, dovednosti, postoje a hodnoty, které jsou důležité pro osobní rozvoj jedince, jeho aktivní zapojení do společnosti a pracovní uplatnění. Jsou univerzálně použitelné v různých situacích. Ve výuce se neváží na konkrétní vyučovací předměty, lze je rozvíjet prostřednictvím všeobecného i odborného vzdělávání, v teoretickém i praktickém vyučování, ale i prostřednictvím různých dalších aktivit doplňujících výuku, kterých se žáci sami aktivně účastní. Odvíjejí se od Evropského referenčního rámce klíčových kompetencí pro celoživotní vzdělávání a navazují na klíčové kompetence RVP ZV.

Odborné kompetence: vztahují se k výkonu pracovních činností a vyjadřují profesní profil absolventa oboru vzdělání, jeho způsobilosti pro výkon povolání. Odvíjejí se od kvalifikačních požadavků na výkon konkrétního povolání a charakterizují způsobilost absolventa k pracovní činnosti. Tvoří je soubor odborných vědomostí, dovedností, postojů a hodnot potřebných pro výkon pracovních činností daného povolání nebo skupiny příbuzných povolání.

Klíčové kompetence v RVP OV

Koncepce RVP OV vymezuje 8 klíčových kompetencí:

- Kompetence k učení
- Kompetence k řešení problémů
- Komunikativní kompetence
- Personální a sociální kompetence
- Občanské kompetence a kulturní povědomí
- Kompetence k pracovnímu uplatnění
- Matematické kompetence
- Kompetence využívat prostředky informačních a komunikačních technologií a pracovat s informacemi

Tento soubor klíčových kompetencí je společný pro všechny RVP OV, i když ve vymezení jednotlivých kompetencí se objevují v různých RVP některé, většinou spíše drobné odlišnosti.

Na rozdíl od RVP G (který staví na 6 klíčových kompetencích: k učení, k řešení problémů, komunikativní k., sociální a personální k., občanské k. a k. k podnikavosti) je v klíčových kompetencích RVP OV položen důraz matematickou kompetenci (ji nebo jí podobnou jsme v RVP G postrádali) a je zdůrazněna kompetence pracovat s informacemi a využívat informační a komunikační technologie. Další rozdíl je dán zařazením kompetence k pracovnímu uplatnění, která se svým pojetím značně liší v porovnání mj. s kompetencí k podnikavosti zařazené do RVP G. Celkově jsou klíčové kompetence v RVP OV vymezeny konkrétněji a s důrazem na budoucí uplatnění absolventů.

Pro srovnání jsou dále uvedena vymezení tří klíčových kompetencí RVP OV, které představují největší odlišnosti od RVP G. Konkrétní formulace těchto kompetencí jsou převzaty z RVP pro obor vzdělávání 75-31-J/01 Pedagogika pro asistenty ve školství.

Matematické kompetence

Vzdělávání směřuje k tomu, aby absolventi byli schopni podle svých schopností a možností funkčně využívat matematické dovednosti v různých životních situacích, tzn. že absolventi by měli:

- správně používat a převádět běžné jednotky;
- používat pojmy kvantifikujícího charakteru;
- číst různé formy grafického znázornění (tabulky, diagramy, grafy, schémata apod.);
- provádět reálný odhad výsledku řešení dané úlohy;
- rozpoznat základní tvary předmětů a jejich vzájemnou polohu v rovině i prostoru;
- aplikovat matematické postupy při řešení praktických úkolů v běžných situacích.

Kromě důrazu na tyto matematické dovednosti se v klíčové kompetenci personální a sociální v tomto RVP (75-31-J/01 Pedagogika pro asistenty ve školství) zdůrazňuje finanční gramotnost.

Kompetence využívat prostředky informačních a komunikačních technologií a pracovat s informacemi

Vzdělávání směřuje k tomu, aby absolventi pracovali podle svých schopností a možností s osobním počítačem a jeho základním a aplikačním programovým vybavením, ale i s dalšími prostředky ICT, a využívali adekvátní zdroje informací a efektivně pracovali s informacemi, tzn. absolventi by měli:

- pracovat s osobním počítačem a dalšími prostředky informačních a komunikačních technologií;
- pracovat s běžným základním a aplikačním programovým vybavením;
- učit se používat nové aplikace;
- komunikovat elektronickou poštou;
- získávat informace z otevřených zdrojů, zejména pak s využitím celosvětové sítě Internet;
- pracovat s informacemi z různých zdrojů nesenými na různých médiích (tištěných, elektronických, audiovizuálních), a to i s využitím prostředků informačních a komunikačních technologií;
- uvědomovat si nutnost posuzovat rozdílnou věrohodnost různých informačních zdrojů a kriticky přistupovat k získaným informacím, být mediálně gramotní.

Kompetence k pracovnímu uplatnění

Vzdělávání směřuje k tomu, aby absolventi byli schopni podle svých schopností a možností využívat svých osobnostních a odborných předpokladů pro úspěšné uplatnění ve světě práce, pro budování a rozvoj své profesní kariéry a s tím související potřebu celoživotního učení, tzn. že absolventi by měli:

- mít odpovědný postoj k vlastní profesní budoucnosti, a tedy i vzdělávání;
- uvědomovat si význam celoživotního učení a být připraveni přizpůsobovat se měnícím se pracovním podmínkám;
- mít přehled o možnostech uplatnění na trhu práce v daném oboru;
- mít reálnou představu o pracovních, platových a jiných podmínkách v oboru a o požadavcích zaměstnavatelů na pracovníky a umět je srovnávat se svými představami a předpoklady;
- umět získávat a vyhodnocovat informace o pracovních i vzdělávacích příležitostech, využívat poradenských a zprostředkovatelských služeb jak z oblasti světa práce, tak vzdělávání;
- vhodně komunikovat s potenciálními zaměstnavateli;
- znát obecná práva a povinnosti zaměstnavatelů a pracovníků.

Odborné kompetence

Odborné kompetence (které v RVP G nejsou zařazeny) jsou v RVP OV specifické pro jednotlivé obory vzdělávání. Například v již zmíněném RVP 75-31-J/01 Pedagogika pro asistenty ve školství jsou vymezeny následující odborné kompetence absolventa:

- a) Podílet se pod odborným vedením pedagoga na realizaci výchovně vzdělávací činnosti zaměřené na děti předškolního a školního věku se speciálními vzdělávacími potřebami
- b) Dbát na bezpečnost práce a ochranu zdraví při práci
- c) Usilovat o nejvyšší kvalitu své práce nebo služeb
- d) Jednat ekonomicky a v souladu se strategií udržitelného rozvoje

Pro srovnání: odborné kompetence v RVP 16-01-M/01 Ekologie a životní prostředí jsou vymezeny takto:

- a) Posuzovat a hodnotit lidskou činnost ve vztahu k ŽP a jednat v souladu se strategií udržitelného rozvoje
- b) Provádět laboratorní a senzorickou analýzu, vyhodnocovat výsledky a navrhnout příslušná opatření
- c) Vykonávat a organizovat konkrétní činnost v ochraně ŽP, ochraně a tvorbě krajiny a rozvoji venkova
- d) Dbát na bezpečnost práce a ochranu zdraví při práci
- e) Usilovat o nejvyšší kvalitu své práce, výrobků nebo služeb
- f) Jednat ekonomicky a v souladu se strategií udržitelného rozvoje

Uplatnění absolventa

Tato část RVP OV popisuje pracovní oblasti, v nichž se předpokládá efektivní uplatnění absolventa daného oboru vzdělávání, který je vybaven příslušnými klíčovými a odbornými kompetencemi.

Např. v RVP 75-31-J/01 Pedagogika pro asistenty ve školství je popsáno uplatnění absolventa následovně:

Absolvent se uplatní jako asistent pedagoga (učitele nebo vychovatele) v předškolních zařízeních, ve všech typech škol a ve školských zařízeních, kde se vzdělávají děti, žáci a studenti (dále jen děti) se zdravotním postižením a sociálním znevýhodněním. Je připraven vykonávat pod přímým metodickým vedením pedagoga pomocné práce zaměřené na podporu dětí při adaptaci na školní prostředí a začleňování se do společnosti a pomáhat pedagogickým pracovníkům školy při výchovně vzdělávací činnosti, komunikaci s dětmi, jejich rodiči a komunitou.

Pro srovnání – v RVP 16-01-M/01 Ekologie a životní prostředí je předpokládáno toto uplatnění absolventa:

Absolvent oboru vzdělání se uplatní zejména jako pracovník veřejné správy v oblasti životního prostředí, lesnictví a zemědělství, na stavebních odborech, na správách chráněných krajinných oblastí a národních parků, na inspektorátech české inspekce životního prostředí, v hygienické službě, v oblasti ekologického poradenství a vzdělávání. Uplatní se v laboratořích a institucích, které monitorují a provádějí kontrolu složek životního prostředí, v podnicích zabývajících se rekultivacemi, péčí o zeleň, hydrogeologickým průzkumem, nakládáním s odpady, uplatní se také ve vodním hospodářství a při ochraně ovzduší. Uplatní se v povoláních ekolog – pracovník ochrany přírody a krajiny, ochrany čistoty ovzduší a referent životního prostředí státní správy, hydrolog a meteorolog.

Organizace vzdělávání

V části RVP OV Organizace vzdělávání se vymezují organizační podmínky, stupeň a způsob ukončení vzdělávání. Ty jsou pro různé obory odborného vzdělávání odlišné.

Například pro asistenty pedagoga jsou to tyto parametry:

Délka a forma vzdělávání – 2 roky v dálkové nebo večerní formě

Dosažený stupeň vzdělání – střední vzdělání

Způsob ukončení vzdělávání, potvrzení dosaženého vzdělání a kvalifikace - vzdělávání se ukončuje závěrečnou zkouškou; dokladem o dosažení stupně vzdělání je vysvědčení o závěrečné zkoušce.

Pro porovnání – organizace vzdělávání v oboru Ekologie a životní prostředí:

Délka a formy vzdělávání

- 4 roky v denní formě vzdělávání nebo
- 1–2 roky v denní formě vzdělávání ve zkráceném studiu pro absolventy oborů vzdělání ukončených maturitní zkouškou
- Večerní, dálkové nebo kombinované vzdělávání je nejvýše o 1 rok delší než vzdělávání v denní formě.

Dosažený stupeň vzdělání – střední vzdělání s maturitní zkouškou

Způsob ukončení vzdělávání, potvrzení dosaženého vzdělání a kvalifikace - maturitní zkouška; dokladem o získání středního vzdělání s maturitní zkouškou je vysvědčení o maturitní zkoušce.

Kurikulární rámce pro jednotlivé oblasti vzdělávání: vzdělávací oblasti

Kurikulární rámce vymezují závazný obsah všeobecného a odborného vzdělávání a požadované výsledky vzdělávání. Obsah vzdělávání se člení na vzdělávací oblasti a obsahové okruhy.

Kurikulární rámce rozpracuje škola ve školním vzdělávacím programu do vyučovacích předmětů, popř. dalších vzdělávacích aktivit a činností, a to s ohledem na požadavky nebo možnosti trhu práce i studijní předpoklady a zájem žáků. Podle charakteru oboru vzdělání lze odborné vzdělávání rozpracovat také směrem k určité oblasti odborných činností. Výsledky vzdělávání jsou stanoveny jednotně pro všechny žáky, je však zřejmé, že kvalita (úroveň) jejich osvojení bude záviset také na učebních předpokladech a motivaci každého žáka. Výsledky vzdělávání vyjadřující žádoucí postoje a návyky žáků (afektivní cíle), kterými je škola sice povinna žáka vybavit, ale nemůže zaručit jejich uplatňování v praxi, jsou vyjádřeny zpravidla v charakteristice jednotlivých oblastí a obsahových okruhů jako vzdělávací cíle, k nimž musí výuka směřovat.

Příklad vzdělávacích oblastí v RVP pro obor vzdělávání Ekologie a životní prostředí:

- Jazykové vzdělávání a komunikace
- Společenskovední vzdělávání
- Přírodovědné vzdělávání
- Matematické vzdělávání
- Estetické vzdělávání
- Vzdělávání pro zdraví
- Vzdělávání v informačních a komunikačních technologiích
- Ekonomické vzdělávání
- Odborné vzdělávání

Kurikulární rámce pro jednotlivé oblasti vzdělávání: obsahové okruhy

Vzdělávací oblasti jsou dále rozvrženy do obsahových okruhů. Například v oboru Ekologie a životní prostředí je oblast Přírodovědné vzdělávání rozdělena do tří obsahových okruhů:

Fyzikální vzdělávání

Chemické vzdělávání

Biologické a ekologické vzdělávání

Fyzikální vzdělávání je vypracováno ve třech variantách. Varianta A má vyšší nároky na fyzikální vzdělávání, varianta B střední a varianta C nižší nároky. Chemické vzdělávání je vypracováno ve dvou variantách. Varianta A obsahuje vyšší, varianta B nižší nároky. Biologické a ekologické vzdělávání je vypracováno pouze v jedné variantě.

Přírodovědné vzdělávání může škola realizovat buď v samostatných vyučovacích předmětech, nebo integrovaně v závislosti na charakteru oboru a podmínkách školy.

Vyučování směřuje k tomu, aby žáci uměli:

- využívat přírodovědných poznatků a dovedností v praktickém životě ve všech situacích, které souvisejí s přírodovědnou oblastí;
- logicky uvažovat, analyzovat a řešit jednoduché přírodovědné problémy;
- pozorovat a zkoumat přírodu, provádět experimenty a měření, zpracovávat a vyhodnocovat získané údaje;
- komunikovat, vyhledávat a interpretovat přírodovědné informace a zaujímat k nim stanovisko, využívat získané informace v diskusi k přírodovědné a odborné tematice;
- porozumět základním ekologickým souvislostem a postavení člověka v přírodě a zdůvodnit nezbytnost udržitelného rozvoje;
- posoudit chemické látky z hlediska nebezpečnosti a vlivu na živé organismy.

V afektivní oblasti směřuje přírodovědné vzdělávání k tomu, aby žáci získali:

- motivaci přispět k dodržování zásad udržitelného rozvoje v občanském životě i odborné pracovní činnosti;
- pozitivní postoj k přírodě;
- motivaci k celoživotnímu vzdělávání v přírodovědné oblasti.

Rámcové rozvržení obsahu vzdělávání (rámcový učební plán)

Příklad: Obor Ekologie a životní prostředí

Vzdělávací oblasti a obsahové okruhy	Minimální počet vyučovacích hodin za celou dobu vzdělávání	
	týdenních	celkový
Jazykové vzdělávání		
- český jazyk	5	160
- cizí jazyk	10	320
Společenskovědní vzdělávání	5	160
Přírodovědné vzdělávání	7	224
Matematické vzdělávání	8	256
Estetické vzdělávání	5	160
Vzdělávání pro zdraví	8	256
Vzdělávání v informačních a komunikačních technologiích	6	192
Ekonomické vzdělávání	4	128
Environmentální příprava	22	704
Ochrana životního prostředí	14	448
Monitorování životního prostředí	4	128
Disponibilní hodiny	30	960
Celkem	128	4 096

Minimální týdenní počet vyučovacích hodin v jednotlivých ročnících je 29.

Poznámky:

1. Rámcové rozvržení obsahu vzdělávání je východiskem pro tvorbu učebních plánů ve ŠVP. Do učebního plánu školního vzdělávacího programu se zařazují vyučovací předměty, které se vytvářejí na základě vzdělávacích oblastí a obsahových okruhů stanovených v rámcovém rozvržení obsahu vzdělávání. Stanovené vzdělávací oblasti a obsahové okruhy a jejich minimální počty vyučovacích hodin jsou závazné, jejich dodržení ve ŠVP musí být prokazatelné.

2. Disponibilní hodiny jsou určeny pro vytváření profilace ŠVP, realizaci průřezových témat, posílení hodinové dotace jednotlivých vzdělávacích oblastí a obsahových okruhů, pro podporu zájmové orientace žáků, pro zavádění výuky dalšího cizího jazyka.

3. Minimální počet týdenních vyučovacích hodin za celou dobu vzdělávání je 128, maximální 140.

4. Z důvodu specifických potřeb oboru je přírodovědné vzdělávání v tomto RVP navýšeno o 3 hodiny.

Rámcové rozvržení obsahu vzdělávání (rámcový učební plán)

Příklad: Obor Pedagogika pro asistenty ve školství

Vzdělávací oblasti a obsahové okruhy	Počet konzultačních hodin za celou dobu vzdělávání
Jazykové vzdělávání - český jazyk	60
Občanský vzdělávací základ	30
Matematické vzdělávání	30
Biologické a ekologické vzdělávání	20
Vzdělávání pro zdraví	30
Vzdělávání v informačních a komunikačních technologiích	30
Pedagogicko-psychologické vzdělávání	120
Pedagogické činnosti asistenta	80
Disponibilní hodiny	40
Celkem	440

Délka a forma vzdělávání: 2 roky, dálková. Počet hodin konzultací v ročníku je 220.

Poznámky:

1. Rámcové rozvržení obsahu vzdělávání je východiskem pro tvorbu učebních plánů ve ŠVP.

Do učebního plánu školního vzdělávacího programu se zařazují vyučovací předměty, které se vytvářejí na základě vzdělávacích oblastí a obsahových okruhů stanovených v rámcovém rozvržení obsahu vzdělávání. Stanovené vzdělávací oblasti a obsahové okruhy a jejich minimální počty vyučovacích hodin jsou závazné, jejich dodržení ve ŠVP musí být prokazatelné.

2. Disponibilní hodiny jsou určeny pro vytváření profilace ŠVP, realizaci průřezových témat, posílení hodinové dotace jednotlivých vzdělávacích oblastí a obsahových okruhů, pro podporu zájmové orientace žáků, nebo pro zařazení výuky cizího jazyka.

3. Minimální počet týdenních vyučovacích hodin ve večerní formě vzdělávání je za celou dobu vzdělávání 24, maximální počet je (v souladu se školským zákonem) 36. Minimální počet týdenních vyučovacích hodin v ročníku je 12, maximální 18. Počet vyučovacích hodin pro jednotlivé vyučovací předměty ve ŠVP odvodí škola od podílu jednotlivých vzdělávacích oblastí a obsahových okruhů v rámcovém rozvržení obsahu vzdělávání pro dálkovou formu.

4. Pro úspěšnou realizaci vzdělávání je nutné vytvářet podmínky pro osvojení požadovaných praktických dovedností a činností formou cvičení (v odborných učebnách, laboratořích, dílnách, apod.), učební nebo odborné praxe. Na cvičení, učební nebo odbornou praxi lze 35

žáky dělit na skupiny, zejména z důvodů bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a hygienických požadavků podle platných právních předpisů.

5. Do ŠVP musí být zařazena odborná praxe v minimálním rozsahu 40 hodin za celou dobu vzdělávání. Odborná praxe se organizuje v souladu s platnými právními předpisy.

6. Zařazení cizího jazyka do školního vzdělávacího programu není povinné, pouze doporučené. Potřebnou časovou dotaci získá škola z disponibilních hodin.

7. Průměrný počet vyučovacích hodin ve třídě za týden je s ohledem na nezbytné dělení tříd

na skupiny stanoven na 46,94 pro každý ročník. Uvedená hodnota ukazatele H je stanovena jako minimální pro určení výše finančních prostředků přidělovaných podle podle § 160 až 162 školského zákona a vyhlášky č. 492/2005 Sb., o krajských normativních.

Průřezová témata

Autoři RVP OV deklarují, že průřezová témata jsou obsahy vzdělávání, na něž klade současná společnost důraz. Měly by proto být nadpředmětové a prostupovat celým školním kurikulem.

Žáci by měli:

- najít své místo ve společnosti a jednat v duchu aktivního demokratického občanství, přispívat k dobrému soužití lidí v multikulturní společnosti;
- zodpovědně se chovat k životnímu prostředí a udržet jeho potřebnou kvalitu i pro budoucí generace;
- najít si odpovídající uplatnění na pracovním trhu a reagovat na jeho měnící se nároky;
- smysluplně a efektivně využívat informační a komunikační technologie (ICT) jak pro své soukromé, tak i pracovní potřeby.

V RVP pro střední odborné vzdělávání jsou stanovena čtyři průřezová témata:

1. **Občan v demokratické společnosti,**
2. **Člověk a životní prostředí,**
3. **Člověk a svět práce,**
4. **Informační a komunikační technologie.**

Pro srovnání, v RVP G jsou vymezena tato průřezová témata:

- a) *Osobnostní a sociální výchova*
- b) *Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech*
- c) *Multikulturní výchova*
- d) *Environmentální výchova*
- e) *Mediální výchova*

Obsah vzdělávání na projektové úrovni: Školní vzdělávací program

Školní vzdělávací program je zpracován pro celé období vzdělávání na dané škole a řídí se při tom požadavky příslušného rámcového vzdělávacího programu. Vytváří podmínky pro osvojování vzdělávacího obsahu stanoveného v rámcovém vzdělávacím programu a pro utváření klíčových kompetencí žáků. ŠVP zpracovává sama škola; jeho vznik je založen na tvůrčí práci pedagogického týmu školy. Také realizace ŠVP předpokládá tvůrčí práci učitelů a využívání efektivních forem a metod výuky; neomezuje učitele v případných časových i metodických odlišnostech, které vycházejí z konkrétních potřeb žáků a ze zkušeností učitelů.

V ŠVP je obsah vzdělávacích oblastí rozpracován v podobě učebního plánu a **učebních osnov vyučovacích předmětů**. Vyučovací předmět může převzít celý vzdělávací obsah jednoho oboru vymezeného v RVP G, ale vzdělávací obsah jednoho vzdělávacího oboru může být také rozdělen mezi více vyučovacích předmětů nebo je možné vzdělávací obsah více oborů spojovat (integrovat) do jednoho předmětu. V ŠVP je také možné integrovat tematické okruhy, celky a témata různých vzdělávacích oblastí v RVP tak, aby byly maximálně podpořeny mezioborové (mezipředmětové) vztahy. Pokud škola využije této možnosti, musí integrace vzdělávacího obsahu v ŠVP cíleně směřovat k rozvíjení schopnosti žáků vzájemně propojovat nabyté vědomosti a dovednosti.

Struktura ŠVP

- Identifikační údaje školy
- Charakteristika školy
- Charakteristika ŠVP
- Učební plán
- Učební osnovy
- Hodnocení žáků a autoevaluace školy

Obsah vzdělávání na realizační úrovni: výuková média

Obsah vzdělávání je žákům zprostředkovaný (prezentovaný) jednak učitelem, jednak prostřednictvím výukových médií. Výuková média zprostředkující obsah vzdělávání mohou mít různou formu - klasickou („papírovou“), digitální, audiovizuální, multimediální, přímou materiální.

Podle účelu sem patří především

- učebnice,
- metodické příručky,
- pracovní materiály (sbírky úloh, pracovní sešity, ...)
- a další pomůcky - reálné, textové a obrazové prezentace (přírodniny, tabulky, slovníky, obrazy, atlasy, filmy...), digitální a multimediální učební materiály.

Výuková média probereme podrobněji v tématu Metody a organizační formy výuky.